

ISSN (Print) 2616-7174
ISSN (Online) 2663-2500

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

JOURNALISM Series

Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№3(128)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Қайрат Сак**

филология ғылымдарының кандидаты, профессор (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Айтмұханбет Есдәулетов** *ф.ғ.канд., доцент (Қазақстан)*
Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD (АҚШ)*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Асанов Қойлыбай	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбдіманов Өмірхан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбішева Вера	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әшірбекова Гүлмира	Ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (АҚШ)
Дзялошинский Иосиф	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Жақып Бауыржан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Жусупова Алматы	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Ирназаров Кудрат	Т. ғ. д., проф. (Өзбекстан)
Корконосенко Сергей	Саяси ғ. д., проф. (Ресей)
Қара Әбдіуақап	Т. ғ. д., проф. (Түркия)
Қозыбаев Сағымбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Лебедева Татьяна	Ф. ғ. д., проф. (Франция)
Нұртазина Роза	Саяси ғ. д., проф. (Қазақстан)
Омашев Намазалы	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Ризун Владимир	Ф. ғ. д. проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Қазақстан)
Сердәлі Бекжігіт	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Тахан Серік	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Тоқтағазин Мұратбек	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Халилов Әбдіғани	PhD, проф. (Қырғызстан)
Ченгел Хулия Касапоғлы	PhD, проф. (Түркия)
Шайхитдинова Светлана	Филос.ғ.д., проф. (Ресей)
Шалахметов Ғаділбек	Халықаралық Еуразиялық телевидение және радио академиясының академигі (Қазақстан)
Шестеркина Людмила	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Шульцман Петр	Өнертану ғ. к., доцент (Қазақстан)

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Жауапты хатшы: Гүлжазира Ертасова

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ЖУРНАЛИСТИКА сериясы
Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Kairat Sak**
Candidate of Philology, Professor (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Aitmukhanbet Yesdauletov** *Candidate of Philology, Associate Professor (Kazakhstan)*
Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor (USA)*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Asanov Koilybay	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abdimanov Omirkhan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Ashirbekova Gulmira	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Brown Michael	PhD, Prof. (USA)
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Uzbekistan)
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof. (Russia)
Kara Abdulvahap	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Turkey)
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof. (France)
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof. (Ukraine)
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof. (Malaysia)
Saubayev Madiyar	PhD, Prof. (Kazakhstan)
Bekzhigit Serdaly	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Takhan Serik	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Khalilov Abdygani	PhD, Prof. (Kyrgyzstan)
Çengel Hülya Kasapoglu	PhD, Prof. (Turkey)
Shaikhitdinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof. (Russia)
Shalakhmetov Ghadilbek	Academician of the International Eurasian Academy of Television and Radio (Kazakhstan)
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof. (Russia)

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Executive Secretary: Guljazira Yertasova

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity off economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

Главный редактор **Кайрат Сак**
кандидат филологических наук, профессор (Казахстан)

Зам. главного редактора **Айтмуханбет Есдаuletов** к.ф.н., доцент (Казахстан)
Зам. главного редактора **Гульнар Кендирбай** PhD (США)

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Асанов Койлыбай	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абдиманов Омирхан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абишева Вера	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Аширбекова Гульмира	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (США)
Дзялошинский Иосиф	Д. ф. н., проф. (Россия)
Жакып Бауыржан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Жусупова Алматай	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Ирназаров Кудрат	Д. ист. н., проф. (Узбекистан)
Корконосенко Сергей	Д. полит. н., проф. (Россия)
Кара Абдиуакап	Д. ист. н., проф. (Турция)
Козыбаев Сагимбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Лебедева Татьяна	Д. ф. н., проф. (Франция)
Нуртазина Роза	Д. полит. н., проф. (Казахстан)
Омашев Намазалы	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Ризун Владимир	Д. ф. н., проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Казахстан)
Сердали Бекжигит	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Тахан Серик	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Токтагазин Муратбек	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Халилов Абдигани	PhD, проф. (Киргизстан)
Ченгел Хулия Касапоглу	PhD, проф. (Турция)
Шайхитдинова Светлана	Д. филос. н., проф. (Россия)
Шалахметов Гадильбек	Академик Международной Евразийской академии телевидения и радио (Казахстан)
Шестеркина Людмила	Д. ф. н., проф. (Россия)
Шульцман Петр	К. н. искусств., доцент (Казахстан)

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Ответственный секретарь: Гульжазира Ертасова

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

<i>Алдабергенов Қ.М.</i> Қазақ жеріндегі жаппай ашаршылық және репрессия жылдарындағы баспасөз	8-13
<i>Дүйсебай Д., Тасплатова Р.</i> Спорт журналистерін кәсіби деңгейде дайындау мәселелері	14-21
<i>Трофимова Г.Н., Петров Г.П., Барабаш В.В.</i> Билингвалды медиакөңістіктегі Саха-Якутияның этнобағытталған журналистикасы	22-38
<i>Шындалиева М.Б., Саркенова Қ.Қ.</i> Журналистика, филология мамандықтары оқу бағдарламасын дайындаудағы өзекті мәселелер	39-44

ЖАҢА МЕДИА

<i>Амангелдиева Г.С., Сақ Қ.Ө.</i> Сандық журналистиканың қалыптасуы және өзгермелі көкжиектері	45-52
<i>Маулет Зүлкәпіл, Тоқтарбай Б.</i> Ақпараттық жаңа технология және дәстүрлі журналистика	53-60

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Есенбекова Ұ.М.</i> Трансмедиалық баяндаудың тұжырымын зерттеудегі теориялық ұстанымдар	61-66
<i>Сулейменова А.Э., Жусупова А.М.</i> Жергілікті қауымдастық аудиториясына аймақтық теледидардың мәдени әсер ету нысаны	67-72

Contents

THE MEDIA AND SOCIETY

<i>Aldabergenov K.M.</i> Press In Time of Mass Famine and Repression In Kasakh Land	8-13
<i>Duisebay D., Taspolatova R.</i> Issues of Professional Training of Sports Journalists	14-21
<i>Trofimova G.N. , Petrov G.P., Drum V.V.</i> Ethno-oriented Journalism in the Bilingual Media Space of Sakha-Yakutia	22-38
<i>Shindalieva M.B., Sarekenova K.K.</i> Actual Problems of the Curriculum of Journalism and Philology Specialties	39-44

NEW MEDIA

<i>Amangeldiyeva G.S., Sak K.O.</i> The Formation and the Changing Horizons of Journalism Digital	45-52
<i>Maulet Zulkapil, Toktarbai B.</i> Information Technology and Traditional Journalism	53-60

TELERADIOJOURNALISTIKA

<i>Yessenbekova U.M.</i> Theoretical Bases of Concept Development Transmedia Storytelling	61-66
<i>Suleimenova A.E., Zhusupova A.M.</i> A regional Television Like an Object of Culture Influent to Local Community	67-72

Содержание

СМИ И ОБЩЕСТВА

<i>Алдабергенов К.М.</i> Печать Казахстана в годы голодомора и политических репрессий	8-13
<i>Дуйсебай Д., Тасполатова Р.</i> Вопросы профессиональной подготовки спортивных журналистов	14-21
<i>Трофимова Г.Н., Петров Г.П., Барабаиш В.В.</i> Этноориентированная журналистика в билингвальном медиапространстве Саха-Якутии	22-38
<i>Шындалиева М.Б., Саркенова К.К.</i> Актуальные проблемы учебной программы факультетов журналистики и филологии	39-44

НОВЫЕ МЕДИА

<i>Амангелдиева Г.С., К.О. Сак</i> Формирование и меняющиеся горизонты цифровой журналистики	45-52
<i>Маулет Зулъкапил, Токтарбай Б.</i> Информационные технологии и традиционная журналистика	53-60

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Есенбекова У.М.</i> Теоретические основы разработки концепции трансмедиа сторителлинга	61-66
<i>Сулейменова А.Э., Жусупова А.М.</i> Региональное телевидение как объект культурного воздействия на аудиторию местного сообщества	67-72

FTAMP 19.21.11

Д. Дүйсебай¹, Р. Тасполатова²

Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: ¹durali_dd@mail.ru, ²risjan65@mail.ru)

Спорт журналистерін кәсіби деңгейде дайындау мәселелері

Андатпа. Мақалада қазақ спорт журналистикасының тарихы зерделеніп, оның шығу тарихы мен белгілі спорт комментаторларының сөз саптау шеберлігі талданады. Мақалада «спорт комментаторлығы» мен «спорт», «спорт журналистикасы», «қазақ спорт журналистикасы» деген ұғым-танымдардың қазақ санасына сіңісуі мен дағдылануы қарастырылады. «Спорт» пен «Спорт журналистикасы» ұғымдары КСРО секілді алып елдің құрамына енген жылдары мәлім болды.

Патшалық Ресей тұсында орыстан - Иван Поддубный, қазақтан - Қажымұқан Мұңайтпасов әлемдік аренада өнер көрсеткені тарихи шындық.

Ресей спорт комментаторлығын 1900 жылдары Санкт-Петербурда пайда болған «Маяк» Бүкіләлемдік христиан жас адамдар (жастар емес, жас адамдар) одағымен байланыстырады. Оны құрушы – америкалық Джемс Стокс. Бұл ұйым Кеңес одағы құрылғанша өмір сүрген. Оның негізгі мақсаты – жастарды дене мәдениетіне тәрбиелеу болды. Қазақ жұртшылығына Кеңес одағы қалыптасып, социализм идеясының кең таралуымен келгендігі қарастырылған.

Спорт журналистикасы терминінің Ресейде «Советский спорт», «Физкультура и спорт», Қазақстанда екі тілде шығатын «Спорт» басылымдарның дүниеге келімен орныққаны анық. Авторлар осы мақаласында қазақ спорт журналистикасының даму барысы, проблемалары, болашағы төңірегінде ой қозғайды.

Түйін сөздер: Sport, Desport, денешынықтыру, спорт, журналистика, Спорт журналистикасы, Ресейдегі спорт журналистикасы, Қазақстандағы спорт журналистикасы.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-7174-2019-128-3-14-21>

Кіріспе. Қазақстан спорт державасына айналып келеді. Жалпы қазақ халқы әлми-сақтан спортқа жақын халық. Сағат санап, күн санап өсетін батырларымыз бен той-томалақта бас бермейтін түйе балуандарымыз, кішкентайынан қозы-лақ бағып, келе-келе қой-ешкі, тана-тай, түйе, жылқы бағып, жүгіріп, мал төлімен, жарысып өскен қазақтың қара домалақ балалары спортқа бейім, дене бітімі бөлшек-бөлшек, мығым, жақын-алыс қашықтарға төзімді. Талай ғасыр бойы ұлан-байтақ жерін жауға бермеген алаш ұрпағы қазірге дейін сол қасиетінен бір де кем түспеген. Күрестен ешкімге есе жібермеген батыр ұлдарымыз да жетерлік: Ә. Айханов, А. Бұғыбаев, А. Ғабсаттаров, Ж. Үшкемпіров, Ш. Серіков, Д. Тұрлыханов секілді марқасқалар сол ұрпақтың заңды жалғасы. Бокстан Сидней Олимпиадасынан бері бір алтынсыз қайтпаған қазақтың жуан жұдырықты жігіттері де сол бабаларынан қалған алтын сарқыт. Спорттың басқа түрлерінен де қазақ осал емес. Алайда қазақ үшін ең табысты жарыс – 2012 жылы Лондонда өткен олимпиялық ойындар. Екі жүзден астам ел қатысқан әлемдік додада Қазақстан өз тарихында тұңғыш рет он екінші орынға тұрақтады.

Осы байрақты бәсекеден кейін қазақ халқын, Қазақстан деген елді танымайтындар ілуде біреу ғана шығар.

Елі спортшы болса, оның спорт журналистикасы да дамуы керек. Әрине, бұл тұрғыда біз соншама ұятты да емеспіз. Дегенмен...

Осы қазақ спорт журналистикасы қай уақытта пайда болды десе, бүгінгілер осы саланың көшбасшысы Сейдахмет Бердіқұловтан бастайды. Рас, қазақ спорт журналисти-

касына Сейдағанның қосқан үлесі зор. Аталған саланы осы бүгінгі атауымен елеулі биікке көтерген де осы кісі. Бердіқұловтың өмір жолына үңілсеңіз, осыған қатысты талай сұраққа нақты жауап алатыныңыз анық.

Біз «Қазақ спорт журналистикасының түбі әріде жатыр» деген мақаламызда қазақ спорт журналистикасының сонау Алпамыс, Қобыланды батырлар заманынан, тіпті, одан да ертеректен, протоқазақ асауды тұңғыш ауыздықтап, ат жалына жармасқан тұстан бастау алғанын жазғанбыз [2].

Он тоғызыншы ғасырдың аяғында қазақ жерінде газет-журналдар пайда бола бастағанда да қазақтың ұлттық ойындары туралы хабар-ошар, шағын мақалалар жарияланып тұрған. Бұл жиырмасыншы ғасырдың ортасына дейін созылды. Арасында телекомментаторларға байланысты фактілердің болғанынан да хабарымыз бар. Белгілі спорт журналисі, бүгінде марқұм болған Өмірзақ Жолымбетов «алғашқы спорт комментаторы кім?» деген сұраққа қатысты Айтбай Хангелдиннің есімін атайды. Ол сол кездегі Түрккомолдың тұңғыш және соңғы жетекшісі Ғани Мұратбаев 1928-1929 жылдары Ташкенде «Қазақ» футбол командасын құрып, Айтбай сол командада ойнағанын, ара-тұра радиоға жүгіріп келіп, репортаж жүргізіп кететінін айтады. Бұл – қазақ спорт комментаторлығының да жасын ұзартатын фактілердің бірі. Ал қазақ спорт журналистикасының маңдайы жарқыраған тұс – 1959 жылы қаңтарда Қазақстанда тұңғыш спорттық кәсіби басылым – екі тілде шығатын «Спорт» газетінің дүниеге келуі. Алғашқы жылдары бас редакторсыз шықса да бұл – үлкен құбылыс, қазақ спорт журналистикасы кеңістігіндегі жарқ еткен жұлдызға тең оқиға еді.

Әлгінде С. Бердіқұловты қазақ спорт журналистикасы мен әдебиетінің атасы деп қалдық. Сейдахметке дейін спорт тақырыбы көтерілмеп пе, спортшылар туралы кітап жазылмап па дерсіз. Көтерілді, жазылды. Сәбит Мұхановтың «Балуан Шолақ» повесі, Сәкен Сейфуллиннің «Бандыны қуған Хамит» әңгімесі, Қалмақан Әбдіқадыровтың «Қажымұқан» хикаяты – керемет дүниелер. Осы үш шығарманың арқасында Қазақстанда қаншама спортшылар тәрбиеленіп шыққанын есептемей-ақ қоялық. Бірақ сол кездері қазақтың талай жастарының Балуан Шолақ, Хамит, Қажымұқан болғысы келмеді дейсің. Әдебиет пен журналистиканың басты мақсаты осы – тәрбиелік, ұйымдастырушылық, ағартушылық қызметі екендігін біз білеміз. Алайда олар емес С.Бердіқұловтың осындай атаққа, қазақ спорт әдебиеті мен журналистикасының негізін қалау құрметіне ие болу құпиясы неде, ендеше?! Сейдахмет Бердіқұлов спорт тақырыбын әдебиетте де, журналистикада да кәсіби деңгейде жазып, биік сатыға көтерді. Бір Бердіқұлов «бешпетінен» шыққан журналистер тек спорт саласында ғана емес, жалпы журналистикада мыңдап саналады. Сондықтан болар, спорт тақырыбын жазатын үздік журналистерге тағайындалған жұлде де С.Бердіқұлов атында. «Жұмыр жерде теңбіл доп» (А., «Жазушы» (1968), «Аспаннан шұға жауған күн» (А., «Жазушы» (1975), «Арбаған мені бір сиқыр» (А., «Жалын», 1987), тағы басқа кітаптарының атауларының өзі бүгінде газеттерде, телерадио арналарында айдарға айналып, жұрт аузында мысал болып қалыптасып кетті [3].

Бүгінде интернеттегі спорт журналистикасы қарқыны бөлек. Бұл кезең блогерлерге сенетін, интернеттегі хабар-ошар арқылы жаңалық таратуға көшкен кез болып тұр. Әлі есімізде, Лондон Олимпиадасына блогерлерді көптеп жібердік. Олар да сенімнен шыққан, жоғарыда айтып кеткендей, біз үшін сәтті болған осы жарыстың басынан аяғына дейін лапылдатып жаңалықтты тараттық та отырдық. Бразилияда, Сочиде өткен Олимпиадада да осы жолмен жүрдік. Жиырмадан астам блогер аттанды Риоға. Бұдан не ұттық? Түк те.

Интернетке тән жылт еткен жаңалық жерде қалмай тез тарап жатты. Шағын, қысқа ақпараттар. Бәлкім, төрт жылда бір өтетін тарихи жарыстан кейінгі келесі олимпиада арасындағы цикл сәтті жалғасын тауып, жеткен жетістігіміз бен олқы тұстарымыз талданар, болашақ командаларымыз соған қарап болашағын тандар дегенбіз. Үміт ақталмады. Талдау

жасалмады. Әрине, өздігінен барып (бірі турист ретінде, бірі өз басылымдарының қаржысымен дегендей), бірен-саран шежіре дүниелерімен көрінген Н.Жүнісбаев, Қ.Рысбек, Б.Тайжан секілді кәнігі қаламгерлер болмаса, қайтер едік.

Өз қаражатына барғандарда тек туристік құқық қана болды: барлық спорт жарыстарына өз қалауымен барып көре алмады. Оны кейін біреулерден естіп немесе жарияланған БАҚ материалдары арқылы толықтырып жатты. Білгенін, көргенін емес, негізінен естігендерін жазды. Журналистика бұдан қалай дамиды?

Бұдан қандай қорытынды шығаруға болады: спорт журналистикасы хабар-ошар жеткізуші ұсақ-түйек шағын жанрлы журналистикаға айнала бастағандай. Талдау жоқ. Рио мен Токио арасында тура осындай күйді бастан кешіп отырмыз. Бұл олимпиада да жазатын, талдайтын, білікті журналистерді апармасақ, түбі қазақ спорт журналистикасы ұсақталып кететін секілді. Оның үстіне бүгінгі спорт журналистері кәсіби емес, журналистикаға өз аяқтарымен «келген» жанкештілер.

...Спорт туралы толыққанды, біліп, түйсініп жазатындар спорт саласынан білімі бар мамандар болған. Сол саланы оқып бітірген кәсіби журналистер. Мысалы, Несіп Жүнісбаев. Қазақ спортының шежіресін жазып жүр. Кезінде оқырман қауым іздеп жүріп оқыған «Үшінші раунд», «Футболмен тыныстаған Испания», «Мексикадағы футбол тойы», «Олимпийский маршрут» секілді кітаптардың авторы [4]. Несіп 1970 жылы С.М. Киров атындағы Қазақ Мемлекеттік университетінің журналистика факультетіне оқуға түсіп, 1975 жылы қызыл дипломмен бітіріп шығады. Ал 1996 жылы Қазақ дене шынықтыру институтын сырттай бітіріп, бапкер-ұстаз мамандығын алады. Он олимпиадалық ойындарға барып, қазақ спортының шежіресін мүсіндеп жүр. Футболдан әлем чемпионаттарының талайын өз көзімен көріп, «футболмен тыныстап қайтқан» спорт жанкүйері.

Қазақстан Республикасының спорт шебері, жоғары ұлттық дәрежедегі төреші, ҚР еңбек сіңірген жаттықтырушысы Н.Жүнісбаевтің спорт журналистикасында біліктілікпен, түбін қазып, терең жазып жүруі тек журналистика факультетінде жазып-сызуды үйреніп қана қою, тәжірибе жинақтаудан ғана емес, спорт саласында да арнайы білім алып, спорт түрлерін жан-жақты біліп, спорт психологиясын зерттеп шығуымен де байланысты. Оның үстіне, әлгінде айтып өткеніміздей, өзі де спортшы.

Қазақ спорт журналистикасының атасы Сейдахмет Бердіқұлов пен Несіп Жүнісбаевтың төл шәкірті Қыдырбек Рысбекұлы Қазақтың Абай атындағы педагогикалық институтының тарих факультетін бітірген. «Лениншіл жас» газетінің спорт бөлімінде Несіп ағасының қарамағында жұмыс істеп, спорт журналистикасының қыр-сырын үйренген. Артынан осы ағасының ізімен жүріп, Қазақ дене шынықтыру институтын сырттай бітіріп, арнайы білім алған. Міне, осы басымдық оның спорт туралы жазған барлық мақалалары мен кітаптарында, құрастырған жинақтарында («Қазақ балуандары», «Қазақ боксшылары») анық байқалады. Бүгінде Қыдырбек қазақ спортының тарихшысы деген ресми емес атаққа ие. Жеке өз басым спорт журналистикасында «спорт шежірешісі», «спорт тарихшысы», «бокс тарихшысы», «күрес тарихшысы» деген қосымша дәреже-атақтардың болғанын қалаймын. Өйткені, спорт журналисі белгілі бір спорт саласын терең зерттеп жазып жүрсе, ол саланы ол журналистен артық білетін ешкім жоқ деген сөз. Ендеше ол сол саланың білгірі, тарихшысы. «Қазақта қанша әлем чемпионы бар (олимпиадалық спорт түрлері бойынша қазақ жігіттерінен шыққан дүние жүзінің чемпиондары туралы)?», «Қазақтың білікті бапкерлері» атты дүниелер жазып, зерттеу жұмыстарын жүргізуде. Мұны арнайы – кәсіби білімсіз өзінше жазып шығу оғай болмас еді.

Жиырма жасында бокстан қазақ жастары арасында тұңғыш әлем чемпионы болған Б.Саттарханов туралы «Бекзат», қазақтың түйе балуаны Ә.Айханов туралы «Әбілсейіт» атты танымдық кітаптары да есте. Қыдырбектің қай дүниесін оқысаңыз да тек қаламы қарымды журналист қана емес, спортты өте жақсы білетін маман екендігі де байқалып тұра-

ды. Тіпті, осы жігіт жоғалып кеткен немесе түрлі себептермен өзге ұлт қатарында аталып жүрген атақты спортшыларды да өзінше ізденіп, зерттеп жүріп туған еліне қайтарғанын біреу білсе, біреу білмейді. Мысалы, ауыр атлетикадан ең ауыр салмақта Мәскеу олимпиадасының жеңімпазы (1980), әлемнің екі дүркін чемпионы (1979-1980), екі мәрте әлем рекордшысы, өткен ғасырдың сексенінші жылдары дүние жүзінің ең күшті адамы ретінде Гиннестің рекордтар кітабына тіркелген Сұлтан Сабырұлы Рахманов туралы. Қарақалпақстанда туылғандықтан өзбек болып жазылып кеткен этникалық қазақ, әкесі қазақтың қаңылы руынан, шешесі украин ұлтының өкілі. Мұндай азаматты іздеп табу үшін де спорттың тарихын, спорттың түрлерін жақсы білу аздық етеді, ізденгіштік қасиет те қажет [5]. Кезінде өзбек елінде туып Мюнхен Олимпиадасында чемпион атанған Әлжан Жармұхамедовті жұрт білді, бірақ оның қазақ екені осы Қыдырбектің жазбаларынан кейін ғана анықталып жатыр. Қазір қазақтан шыққан тұңғыш Олимпиада чемпионы кім десе, Әлжан Жармұхамедов деп жауап берер еді. Бұл да спорт тарихын шұқылап, зерттеген Қыдырбек Рысбекұлының спорт журналистикасына кәсіби тұрғыда қадам басқанынан деп есептеуге болады [6].

Ендігі бір спорт саласы бойынша арнайы білім алған журналист Төлеубек Қадырмолла. Бір қызығы, осы үш қаламгер де өз журналистік жолдарын «Лениншіл жас» (Төлеубек – «Жас Алашта») газетінде бастағаны. Бұл газет кезінде спорт басылымы рөлін орындаған. Газеттің талай жыл бойы бас редакторы болған Сейдахмет Бердіқұловтың өзі құр қол болмағанынан хабарымыз бар. Спорттың бірнеше түрін терең меңгерген, өзі де бірнеше спорт түрінде өнер көрсеткен. Осы кісі туралы кезінде «Сонау бір жылдары қазақ спорты тұралап, қиын шақтарды бастан өткеріп жүрген сәтте ұлтымыздың белгілі бір тұлғасының «Әттең Спорт комитетінің басына осы Сейдахметті отырғызса, қазақ спорты өркендеп-ақ кетер еді» деп жазыппыз [7]. Сол 1970-80-жылдардың өзінде Сейдахметтің спорт төңірегіндегі біліктілігі спорт шенеуніктерінің өзінен асып тұр ғой.

Біліктілік деген осы. Спорт журналисі үшін тек спортты біліп қана қою жеткіліксіз, оны іштей ұғыну керек. Бұл дегеніңіз спортпен «ауыру», спортпен өзі де шұғылдану деген сөз.

Төлеубекке қайта оралайық. Ол да спорт институтында оқып, спорттық білімін жетілдірген. Бүгінде «Қазақ спорты» газеті бас редакторының орынбасары. Талдамалы материал жазудан алдына жан салмай келе жатқан маман. «Аналитика жағынан Төлеубек Әділбекұлының беталысы жақсы. Төлеубек бүгінгі таңда сараптама мен спорт маманы қызметін қатар алып жүр. Бұл – құптарлық шаруа [7]».

Ресейлік белгілі журналист, Челябинь облысының бес рет ең үздік спорт журналисі атанған Михаил Араловец Оңтүстік Урал университетінің сайтында жарияланған сұхбатында спорт журналистерінің шамамен жүз пайызы бұрынғы спортшылар екенін, өзінің де баскетбол және шахматпен шұғылданғанын айта отырып, «ең маңыздысы – спортты жіліктей білу керек» деген ой айтады [8].

РГУФКСМиТ – Ресей мемлекеттік денешыңқтыру және спорт, жастар мен туризм университетінде филология және спорт журналистикасы кафедрасы бар. Бұл – аталған оқу орнында нағыз кәсіби спорт журналисі даярланады деген сөз [9]. Спорт журналисі В.Г. Кудрявцев те «журналистикаға көпшілігі спорттан келеді» десе, тағы да бір танымал спорт журналисі Елена Романова «жақсы спорт журналисі болу үшін өзіңіз шұғылданған спорт түрін ғана емес, қалғандарын да білуге тиіссіз» деп ашық айтады [9].

Шынында да, спорт журналистикасының тарихына үңіле қарасаңыз, спорт журналистерінің басым бөлігі спорттан келген. Сол Н.Озеров та, К.Махарадзе де, ағайынды Майоровтар да, В.Перетуриң де, В.Маслаченко да. Кешегі К.Генич те футболдан келген [10]. Бұл үрдіс Қазақстанда да бар. Қазақ футболын биік деңгейге жеткізген қазақ Пелесі – Т.Сегізбаевтың екінші мамандығы – журналист, Мәскеу Олимпиадасында көгалдағы хоккейден репортаж жүргізген тұңғыш қазақ Д.Омаров та доп тепкен. Н.Жүнісбаев пен Қ.Рысбекұлы

– тоғызқұмалақтан Қазақстанның спорт шеберлері. Тіпті, Несіп ағамыз Қазақстанның осы зияткерлік өнерінен тұңғыш чемпион да болған. Бүгінде табысты репортаж жасап жүрген комментатор Е.Мәулен де футбол ойнаған. Бұдан спортты жақсы жазып, елдің көңілінен шығып жүрген азаматтар спортты тек тамашалаушы емес екенін көреміз.

Белгілі ғалым Д.А. Туленков: «Сегодня современную журналистику можно представить как совокупность специализированных направлений, внутри которых есть еще более узкие специализации. ...Журналист, например, пишущий об академической гребле, должен знать историю своего вида спорта, политику международной федерации гребного спорта и Международного олимпийского комитета в отношении дисциплин академической гребли, экономические предпосылки и потенциал выступления той или иной команды на крупнейших регатах, культуру и тактику этого вида спорта, а также уметь работать с официальными сайтами по своей тематике» деп түйеді [10]. Бұған петерборлық спорт журналисі Борис Ходоровский де қосылады: «...Чтобы стать хорошим спортивным журналистом, нужно иметь богатый жизненный и спортивный опыт. Также необходима практика, тем более если человек учится на журфаке и мечтает стать спортивным журналистом, то он должен начать практиковаться с самого первого семестра. И в завершение могу добавить, что человек должен любить спорт и свою профессию, даже больше, чем себя» [11].

Біз неге бұл мәселені алға тартып отырмыз? Нағыз кәсіби спорт журналисін даярлау үшін оған кәсіби білім беру керек. Ол тек журналистиканың қыр-сырын ғана біліп қоймай, болашақ қалам тербейтін тақырыбын да оқып, тоқып шығуы тиіс деп санаймыз. Журналистика және саясаттану факультеті қолға алған «Спорт журналистикасы» оқу бағдарламасы осыны көздейді. Егер студенттер осы бағдарлама бойынша оқып шығатын болса, тек спорт журналисі болып қана емес, дене шынықтыру мен спортқа қатысты да терең білім алып шығады. Бүгінде тек блогерлік деңгейде дамып келе жатқан спорт журналистикасы С. Бердіқұлов, Н. Жүнісбаев, Қ. Рысбекұлы, С. Пірназар және Б. Тайжан секілді спортты терең талдап, спортшы психологиясын толық ашып, жұрт сүйетін шығарма береріне сенім мол.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Спорт. // Большая Олимпийская Энциклопедия / составитель В.Л. Штейнбах. - Москва, 2006. - 1754 с.
- 2 Алексеева И.А. История всемирного христианского молодежного движения в России. / И.А. Алексеев – Москва, 2007. - 248 с.
- 3 Қазақ спорты: кеше, бүгін, ертең. // Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 14 желтоқсан, 2018 жыл / Құраст.: Д. Дүйсебай, А. Қалдыбекова, Ш. Шәкенова – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2019. – 207 б.
- 4 Қазақстан – спортшылар елі. // Энциклопедиялық анықтамалық. / Бас ред. Б.Ө. Жақып. - Алматы: «Сөздік-Словарь» ЖШС, 2009. - 106 б.
- 5 Қазақ спорты. // Қазақ әдебиеті: энциклопедиялық анықтамалық – Алматы: «Аруна Ltd.» ЖШС, 2010. - 272 б.
- 6 Рысбекұлы Қ. Олимпиада чемпионы Сұлтан Рахманов қазақ па?. / Қ. Рысбекұлы - «Ақжол» газеті, 19.01.2016 ж.
- 7 Спорттың комментаторы. // Қазақстан Республикасында кімнің кім екені: екі томдық анықтамалық. - Алматы, 2011. - 320 б.
- 8 Мен білетін Сейдаған. [Электронды ресурс] – URL: http://www.elarna.net/m/koru_kk.php?tur=10&id=129940#ixzz5ntC9PNIF (Қарастырған күні 12.05.2019)
- 9 Рысбек Қ. Қазіргі жастардың сөз саптауы және ізденістері туралы. // «Қазақ спорты: кеше, бүгін, ертең» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары.

14.12.2018. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2019. – 209 б.

10 Туленков Д.А. Спортивная публицистика и спортивная журналистика: особенности специализированного направления. / Құраст.: Д.Дүйсебай, А.Қалдыбекова, Ш.Шәкенова – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2019. – 207 с.

11 Новиков Д., Ходоровский Б. Нельзя научить человека журналистике, а спортивной – в особенности. [Электронды ресурс]. - URL: jf.spbu.ru > upload > files > file_1553588241_0762 (Қарастырған күні: 12.05.2019)

Д. Дүйсебай, Р.Е. Тасполатова

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Вопросы профессиональной подготовки спортивных журналистов

Аннотация. В статье рассматривается история казахстанской спортивной журналистики, анализируется история ее возникновения и навыки обработки текстов известных спортивных комментаторов. В статье рассматриваются понятия «спортивный комментатор» и «спорт», «спортивная журналистика», «казахская спортивная журналистика» в сознании казахов. Понятие «спорт» и «спортивная журналистика» стало известно в годы, когда Советский Союз стал частью Советского Союза. Во времена правления России из русских - Иван Поддубный, из казахов - Кажымукан Мунайтпасов сыграл историческую реальность в мире.

Российский спортивный обозреватель связывает «Маяк» со Всемирным союзом христианской молодежи (молодежи и молодежи), основанным в Санкт-Петербурге в 1900-х годах. Он был создан американским писателем Джоном Стоуксом. Эта организация существовала до Советского Союза. Его основной целью было обучение молодежи физкультуре. Казахстанская общественность сформировалась вместе с Советским Союзом и его широко распространенной идеей социализма.

Понятно, что термин спортивная журналистика зародился в России в терминах «советский спорт», «физкультура и спорт» и «спорт» на двух языках в казахстане. В данной статье авторы рассказывают о развитии, проблемах и перспективах казахстанской спортивной журналистики.

Ключевые слова: спорт, Desport, физическая культура, спортивная журналистика, спортивная журналистика в России, спортивная журналистика в Казахстане.

D. Duisebay, R.Ye. Taspolatova

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Issues of professional training of sports journalists

Abstract. The article discusses the history of Kazakhstani sports journalism, analyzes the history of its occurrence and the text processing skills of famous sports commentators. The article discusses the concepts of «sports commentator» and «sport», «sports journalism», «Kazakh sports journalism» in the minds of Kazakhs. The concepts of “sport” and “sports journalism” became known in the years when the Soviet Union became part of the Soviet Union. During the reign of Russia in Russia - Ivan Poddubny, of the Kazakhs - Kazhymukan Munaytpasov played historical reality in the world.

Russian sports columnist links Mayak to the World Union of Christian Youth (Youth and

Youth), founded in St. Petersburg in the 1900s. It was created by American writer John Stokes. This organization existed before the Soviet Union. His main goal was to teach youth physical education. Kazakhstani society was formed together with the Soviet Union and its widespread idea of socialism.

It is clear that the term sports journalism originated in Russia in the terms “Soviet sport”, “physical education and sport” and “sport” in two languages in Kazakhstan. In this article, the authors talk about the development, problems and prospects of Kazakhstan sports journalism.

Keywords: sports, Desport, physical education, sports, journalism, sports journalism, sports journalism in Russia, sports journalism in Kazakhstan.

References

- 1 Sport // Volshoi olimpiskoi ensiklopedi [Sport // Great Olympic Encyclopedia]. (Moscow, 2006, 1754 p.). [in Russian]
- 2 Alexeeva I.A., Istoriya vsemirnogo khristianskogo molodezhnogo dvizheniya v Rosii [History of the World Christian Youth Movement in Russia]. (Moscow, 2007, 248 p.). [in Russian]
- 3 «Kazakh sporty: keshe, bugin, erten» Khalykaralyk ghylymi-tazhiribelik konferensiya materialdary, 2018 zhyl, 14 zheltoksan [Kazakh Sport: Yesterday, Today, Tomorrow» materials of the International Scientific and Practical Conference, December 14.12. 2018], constr.: D.Duisebay, A.Kaldybekova., Sh.Shakenova [Compiled by: D. Duisebay, A. Kaldybekova, Sh. Shakenova], (L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, 2019, 207 p.). [in Kazakh]
- 4 Kazakhstan – sportshylar eli: Ensiklopedialyk anyktamalyk [Kazakhstan is a country of athletes: Encyclopedic information], / Senior ed. B.O. Zhacob («Sozdik-Slovar», Almaty, 2009, 106 p.). [in Kazakh]
- 5 «Kazakh ensiklopediyasy» // «Kazakh adebieti: Ensiklopediyalyk anyktamalyk» [«Kazakh Encyclopedia» // «Kazakh Literature: Encyclopedic information»]. («Aruna Ltd.» ZhShS, Almaty, 2010, 272 p.). [in Kazakh]
- 6 Rysbekuly K. «Olimpiada shempiony Sultan Rakhmanov Kazakh pa?» [Olympic champion Sultan Rakhmanov is a kazakh?]. («Akzhol», 19.01.2016). [in Kazakh]
- 7 Spotyktyn kommentatory [Sports Commentators], Kazakhstan Respublikasynda kimnin kim ekeni? [Who is who in the Republic of Kazakhstan?]: Eki tomdyk anyktamalyk [Two-volume provocator], (Almaty, 2011, 320 p.). [in Kazakh]
- 8 Men biletin Seydagan [Sedagan, that I knew], [Electronic resource] Available at: http://www.elarna.net/m/koru_kk.php?tur=10&id=129940#ixzz5ntC9PNIF (Accessed: 12.05.2019) [in Kazakh]
- 9 Rysbek K. «Kazirgi zhastardyn soz saptauzy zhane izdenisteri turaly» // «Kazakh sporty: keshe, bugin, erten» Khalykaralyk ghylymi-tazhiribelik konferensiya materialdary [Judgment and search of modern youth» // «Kazakh sport: yesterday, today, tomorrow» materials of the International scientific-practical conference]. (L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, 2019, 207 p.) [in Kazakh]
- 10 Tulenkov D.A. Sportivnaya publisistika i zhurnalistika: osobennosti spetsializirovannogo napravleniya [Sports publicity and Sports Journalism: Features of the Specialized Direction], kurast.: D.Duisebay, A.Kaldybekova., Sh.Shakenova [Compiled by: D. Duisebay, A. Kaldybekova, Sh. Shakenova],(L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, 2019, 207 p.). [in Russian]
- 11 Novikov D., Khodorovski B. Nelzya naushit cheloveka jurnalistike, a sportivnoi – v osobennosti [You can’t teach a person journalism, and sporting- in particular]. [Elektronik resurs] Available at: [jf.spbu.ru › upload › files › file_1553588241_0762](http://jf.spbu.ru/upload/files/file_1553588241_0762) (Accessed: 12.05.2019) [in Russian]

Авторлар туралы мәліметтер:

Дүйсебай Д. – Журналистика және саясаттану факультетінің «Телерадио және қоғаммен байланыс» кафедрасының аға оқытушысы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Қ.Сәтбаев көш. 2, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Тасполатова Р. – Әлеуметтік ғылымдар факультеті «Денешынықтыру және спорт» кафедрасының аға оқытушысы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Қ.Сәтбаев көш. 2, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Duisebay D. – Senior Lecturer of Teleradio and Public Relations department of the faculty of Journalism and Political Science, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Satpaytv street, 2, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Taspolatova R. – Senior Teacher of Physical Education and Sport department of the faculty of Social Science, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Satpaytv street, 2, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсырады және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_journalism@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):

- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін болуы керек.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
- Times New Roman шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- транслитерация **Library of Congress (LC)** жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әріппен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қойылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмысының мекенжайы, телефоны және e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттері:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series”

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail vest_journalism@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors’ consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author’s e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Requisites:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«For the publication of the name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Журналистика»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области журналистики, публикации материалов посвященных научным вопросам исторических, теоретических и прикладных исследований журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_journalism@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4.500 тенге, для сторонних организаций – 5.500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты редактор: **Ілияс Құрманғалиев**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира ЕРТАСОВА**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
- 2019. - 3 (128). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. - 82 бет.
Шартты б.т. - 12,5 Таралымы - 25 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды